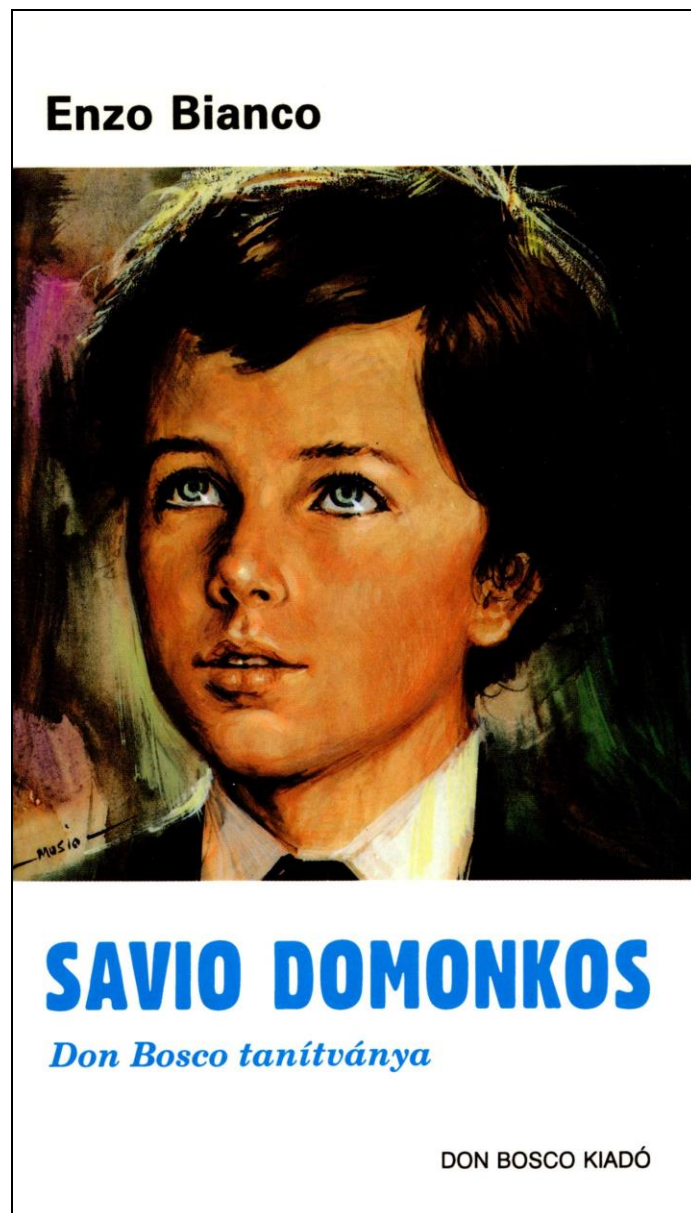

Enzo Bianco

Savio Domonkos, a tizenöt éves kapitány

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Enzo Bianco
Savio Domonkos,
a tizenöt éves kapitány

A mű eredeti címe:
DOMENICO SAVIO un capitano di quindici anni

Fordította:
Fenyő Vendel SDB

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1996-ban jelent meg a Don Bosco Kiadó gondozásában az ISBN 963 8456 02 7 azonosítószámmal. Az elektronikus változat a Don Bosco Kiadó engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Don Bosco Kiadó tulajdonában marad.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
A jól sikerült vizsga	4
A kiváló fiú.....	5
Vezetésre termett.....	5
A jókkal barátkozik	5
A mennyországból láthatom-e majd a társaimat?	6
A kitűzött párbaj.....	7
A kolerajárvány	7
A Szeplőtelen Szűz Társulata	9
Segítsen, hogy szent lehessen	9
A mestermű.....	10
Így születtek meg a szaléziak	12
Az alapító tagok	12
Úgy tesz, ahogy Don Bosco.....	12
Barátsága Istennel	14
Végleges barátság.....	14
A szokatlan szórakozottság.....	14
Különleges megbízatás	15
A mennyországba vágyik	16
Hogyan lett a „bölcsek szentje”?	17
A titokzatos vállruha	17
Savio Domonkos barátai	19
A „Savio Klub”	19
Életrajzi adatai	20
A Szalézi Család Magyarországon	21

A jól sikerült vizsga

1954. június 12-én délután Savio Domonkos ezernyi barátja gyűlt össze Rómában a Szent Péter téren. XII. Piusz pápa szentté avatott egy missziós vértanút, két szerzetest, egy szerzetesnőt és egy fiút. Éppen e fiú köré sereglett össze az a nagyszámú fiatal. Ének, taps, éljenzés lelkesítette őket a hozzájuk közel álló fiatal szent barátjuk ünneplésén.

A Pápa számára ünnepi díszben baldachint emeltek a Bazilika előtti téren. Egymás után érkeztek diplomaták, a hatóság képviselői, előkelőségek, ott volt a pápai testőrség pompás egyenruhában és a svájci gárda. Távolabbi kíváncsiskodók a Janikulusz dombról a térre irányították messzelátójukat. A várakozásban felcsendült az ének: „Angyali Savio, ifjak ékessége, fiatal szívünket vezesd az égbe.” A fiúban a fiatalok vezérüket ünnepelték.

Az emelvényen helyet foglal 180 püspök és érsek, valamint 16 bíboros. Végre, míg a Szixtuszi kórus Perosi karmester vezényletével elzengi a Tu es Petrus dallamát, megjelenik a Pápa. 16 óra 46-kor azután csend borul a térre. XII. Piusz mint a tanítóhivatal feje, a legfelsőbb katedráról kihirdeti: „A szent és oszthatatlan Szentháromság dicsőségére... a mi Urunk Jézus Krisztus, Szent Péter és Pál apostol, és a mi saját tekintélyünkkel szentnek hirdetjük ki a vértanú Piero Luigi Chanelt, Gaspare del Bufaló, Giuseppe Pignatelli és Savio Domonkos hitvallókat, valamint Maria Crocifissa Rózát... Amen!” A kihirdetést nagy tapsorkán követte, s ugyanakkor a Bazilika erkélyén az új szenteket ábrázoló képről lehullott a lepel. Az egyházi személyeket a képen ünnepélyes ruhában látjuk, mellettük a szerzetesnő ájtatos alakja s előttük a guggoló kisfiú; mintha nem találná ott a helyét, talán valamelyikük táskáját cipeli.

De nem. A Pápa órája is szól, úgy beszél róla, mint a többről, sőt még melegebb hangon nyilatkozik róla. „Itt van előttünk Savio Domonkos, aki tanítómestere, Don Bosco iskolájában megtanulta, hogy az Urat szolgálni és Őt másokkal megszerettetni mily nagy örömet jelent, s ez az öröm óriási nagy alkalom az apostolkodásra... Domonkos jóra buzdította társait, hogy járuljanak a szentségekhez, kerüljék a rosszat... Határozottan, de szeretettől indítatva tudott fegyelmezni, s a rakoncátlanokat rendre utasította...”

Ez az egy hónap híján 15 éves fiú kiállta a próbát, az Egyház legfőbb ítélőszéke előtt is. Az egész világ serdülő fiatalságának lett vezére, akinek nemcsak élete során, hanem méginkább szentté avatása óta követik példáját. Pedig nem a divatra hívja fel a figyelmet, hanem életszentségre tanít. Már Charles Péguy azt mondta, hogy az életben „csak egyetlen dolog szomorít el, hogy nem lettünk szentek”. És ha a gyerekek nem tudnak talán ilyen találóan fogalmazni, ártatlanságukban megérik, hogy ez így van.

A kiváló fiú

Az árva Giovanni Roda, akit Don Bosco Torino Porta Palazzo negyedében szedett fel, mondotta Savio Domonkosról: „Úgy hallgattunk rá, mint egy vezérre, mert ő jó volt.” Giovanni eleven fiú volt, és amikor Don Bosco felvette az Oratóriumba, Savio Domonkosra bízta. „Domonkos velem egyidős volt”, emlegette Roda még 90 éves korában is. „Nagyon megbarátkoztunk és azóta mindig hiányzott nekem. Követtem a példáját, vele játszottam, együtt szoktunk tanulni...”

Vezetésre termett

Domonkos már a megjelenésében is megnyerő volt. Noha korához képest apró és vézna alkatú, állandó jókedve, megnyerő mosolya mindenkit magával ragadott. Öröm volt ránézni, vele elbeszélgetni. „Személyében tiszta, jól nevelt, és udvarias modora jó benyomást tett társaira.” „Fiatal kora ellenére meglett emberhez illő bölcsesség lakozott benne.” „Vidám beállítottsága s eleven természete társai előtt kedvessé tette. Így nyilatkoztak róla társai, nevelői és maga Don Bosco is.

Nemcsak vonzó egyéniségével, hanem értelmével is nagyrabecsülést és tekintélyt vívott ki magának. Murialdóban a káplán már hét éves korában engedte az első szentáldozáshoz, holott az akkori szokás általában tizenegy-tizenkét éves kort követelt meg. A káplán először habozott, de „jól mérlegelve a rendkívüli tudást, látva, hogy elsajátította a vallásos ismereteket, és hogy Domonkos maga is vágyakozott rá”, megengedte neki, és ezt nem kellett megbánnia.

Első találkozása alkalmával Don Bosco ezt mondta neki: „Próbára teszek, alkalmas vagy-e a tanulásra. Vedd ezt a könyvet, és tanulj meg ezt az oldalt. Holnap visszajössz s felmondod nekem.” Ezzel elbocsátotta, hadd menjen játszani a többi fiúval. De mi történt? „Alig nyolc perc múlva Domonkos mosolyogva felém jön és mondja: «Ha óhajtja, máris felmondom az egész oldalt.» Ámulatomra –, mondja Don Bosco –, észrevettem, hogy nemcsak szó szerint megtanulta az egész oldalt, hanem jól meg is értette annak tartalmát. «Bravó!», mondtam. «Te előlegezted a tanulást, és én is sietek a válasszal: Hát jó, magammal viszlek Torinóba, és e pillanattól kezdve az én kedves fiaim közé tartozol»”.

1854. október 29-én érkezett Torinóba. Egyik társa így nyilatkozik: „Tanulásban Domonkos nagyon értelmes volt, annyira, hogy egyes nehezebb kérdéseket, vagy kevésbé érthető szöveg magyarázatát a tanár nem egyszer tőle kérdezte”. „Szorgalma, kitartó tanulása, ragaszkodó magatartása megnyerte a tanár jóindulatát és tanulótársai nagyrabecsülését.” Amíg egészsége megengedte, az osztályelsőik közé tartozott.

Don Bosco azt mondta neki, hogy jó posztót lát benne. Domonkos máris kész volt a válasszal: „Én vagyok a posztó, ön a szabó”, és nem egyszer úgy nyilatkozott, kifejezett szándéka, hogy előljáróinak rendelkezésére álljon.

Domonkos ügyes volt a játékban is, ma azt mondanánk: igazi sportoló. „Szabadidőben a játék lelke volt”, mondja Don Bosco. És barátja, Giovanni Roda: „Megállta helyét a játékban, jól játszott, tudott győzni. Úgy bánt a labdával, vagy más szerrel, hogy öröm volt nézni.”

Egyszerűen, nem közönséges fiú volt, és nem csoda, hogy „mindenki igyekezett Domonkossal barátságot kötni, vagy legalább tiszteletben tartani.”

A jókkal barátkozik

A példás vezetőnek egy másik tulajdonsága is megvolt Domonkosban: könnyen tudott barátkozni. „Mindenkivel barátkozott, és őt is mindenki szerette.” A tanára, Don Francesca, így

emlékszik rá: „A szeme nyugodt, vidám, élénk volt, a szív tisztasága sugárzott belőle. Mindenki megszerette. Nem volt nehéz barátságot kötni vele.”

Egyik barátja, Amedeo Conti vallja: „Kedves barátom volt, mert értette a módját, hogy megszerettesse magát...”

Sokan emlegették halála után. Többen esküvel erősítették emlékezésüket a szenttéavatási eljárás keretében. Nagyon érdekes Giovanni Roda emlékezése. Giovanni az a fiú, aki Don Bosco nevenapján ajándékol egy trombitát kért, és később a katonai zenekar trombitása lett. Az Oratóriumban cipésznek tanult.

„Barátja voltam Domonkosnak”, mondotta, „és mindig kerestem a társaságát, mert segített, tanácsot tudott adni. Vele egykorú voltam, megértettük egymást, mintha testvérek lettünk volna. Én nem voltam magas növésű, de ő még nálam is kisebb volt.

Egy szép napon Don Bosco kettőnket Becchibe küldött. Nem kis gyaloglást jelentett ez hegyen-völgyön át. Ugrándoztunk, tréfálkoztunk, hancúroztunk. Jó izzadtan megérkeztünk Becchibe. Margit mama szépen megmosdatott, majd bement az istállóba, megfejte a tehenet, s megkínált bennünket a friss tejjel. De jó volt!... Nagy nap volt az számunkra.”

A mennyországból láthatom-e majd a társaimat?

Domonkos általában a legjobbakat választotta barátainak. „Ha volt egy példás magaviseletű, jótanuló, aki kiérdemelte tanárai dicséretét, az biztosan Domonkos barátja és bizalmasa lett.” De nem húzódozott attól sem, hogy a rendbontók barátságát is keresse. „Ha a tanár látta, hogy valamelyik sokat fecseg, Domonkost melléje ültette, mert ő valamilyen fortéllyal csendre tudta inteni, rávette, hogy tanuljon, teljesítse kötelességét.” Így tanúskodik Don Bosco. Hasonló módon egyik osztálytársa a magániskolában, gróf Ottavio Bosco di Rufino: „Emlékszem még, hol volt Savio helye az iskolában. Megvallom, elég volt ránézni, és máris ösztökélve éreztem magam kötelességem teljesítésére, hogy odafigyeljek a magyarázatra.”

Domonkos barátait nemcsak a természetes rokonszenv alapján választotta meg, hanem a kölcsönös megértés lelki igénye is vezette. Így épített ki különleges barátságot Giovanni Massagliával, akinek azt mondta: „Segítsük egymást lelkünk megmentésében.” Amikor Giovanni megbetegedett és hazaküldték, Domonkos levélben írta neki: „A jó Isten őrizzen meg bennünket szent kegyelmében, segítsen, hogy szentek lehessünk, mert attól félek, nem lesz rá időnk.” Abban az időben valóban hamar eljött a halál. Így történt Massaglia esetében is, aki egyszerűen csendben elröppent. „E barátjának elvesztése” – mondja Don Bosco –, „annyira fáj Domonkosnak, hogy – noha teljesen belenyugodott Isten akaratába –, napokig siratta. Ez volt az első eset, hogy azt a bájos arcot a fájdalomtól könnyesen láttam.”

Egyszer aztán Domonkos is elhagyja az Oratóriumot, s hazamegy meghalni. „Indulása előtti este”, meséli Don Bosco, „alig tudtam szabadulni tőle: mindig volt valami kérdeznivalója... «A mennyországból láthatom-e majd az oratóriumi társaimat? Eljöhettek-e meglátogatni őket?»”

A valdocói Oratóriumban akadtak olyan fiúk is, akiknél könnyen ment a verekedés. Ezeket Don Bosco az utcáról szedte fel; egyikük még sértegette is, sőt, nem átallta Domonkost bántalmazni. Gyerekdolog. De ő tudott uralkodni magán. Arca ilyenkor elvörösödött, de nyugodtan válaszolt: „Nem volt szép tőled. Én megbocsátok neked, de másokkal ne így bánj.”

Hogy mire volt képes a duhajkodók védelmében, megmutatta már Mondonióban, az elemi iskolában, amikor pajkos társai a kályhát hóval megtöltötték és a csínytetel őt vádolták. „Nem tudtam elhinni, hogy képes volnál hasonló dologra” – mondotta a tanító, Don Giuseppe Cugliero, „de a vádlók úgy tudták beadni a rágalmat, hogy az igaznak tűnt, s én elhittem. Ilyen rendetlenség után teljesen felháborodva léptem be az osztályba, mondom Saviónak: Éppen

neked kellett ilyen gyalázatot elkövetned? Ezért ki kellene tiltani téged az iskolából! Szerencséd, hogy első ízben történt...”

Domonkos könnyen tisztázhatta volna a dolgot, de hallgatott. Lehorgasztotta fejét, mint aki megérdemli a szemrehányást. Másnap aztán kiderült, ki az igazi tettes. „Félrevontam Domonkoszt és azt mondtam neki: Miért nem mondtad azonnal, hogy te ártatlan vagy? Domonkos azt válaszolta: «Mert sok van már annak a rovásán, és most talán már ki is tiltanák az iskolából; én bíztam abban, hogy nekem megbocsátanak, mert első alkalommal történt. És az isteni Üdvözítőnkre is gondoltam, akit alaptalanul rágalmaztak»”

A kitűzött párbaj

A jó vezető bátorsága is megvolt benne. Ezt mutatta ki társainak, amikor két kakaskodó diák párbajra hívta ki egymást.

A vita akkor mérgesedett el közöttük – meséli Don Bosco a szemtanúk elbeszélése alapján –, „amikor egymás családját kölcsönösen díszes jelzőkkel becsmérelni kezdték.”

Sértegető szavak után a két hős „kövekkel akarta szétverni egymás fejét”. Domonkos tudomást szerzett a dologról, de ugyan hogyan akadályozhatná meg, hisz nála nagyobb fiúkról volt szó? Próbálta eltántorítani őket ettől a lépéstől jó szóval is és határozott hangon. A végén hozzátette: „Fogadjátok el legalább egy feltételemet!” Azok pedig: „Rendben van, de csak akkor, ha nem akadályozod meg a párbajt.” „Az én feltételem nem akadályozza meg. Gyerünk, veletek tartok.”

És elmentek a Porta Susán kívüli mezőre (a mező azóta beépített városrész, és Don Bosco későbbi hozzáfűzése szerint, a viszály helyén ma a Szent Borbála plébánia temploma áll). Megérkeztek a mezőre. Domonkos hagyta, hogy párbajhoz szükséges fegyvereket keressenek (fejenként öt nagy követ), kijelöljék a kellő távolságot. Domonkos „erre olyat tett, amire egyikük se számított”. Közéjük állt és azt mondta: „Mielőtt a kihívást végrehajtanátok, elvárom, hogy teljesítétek a feltételemet.” Elővette a nyakán viselt keresztet, felemelte és így szólt: „Azt akarom, nézzetek erre a keresztre, aztán dobjátok énrám a követ, és hangosan mondjátok: Jézus a keresztfán megbocsájtott a gyilkosainak, de én bűnös ember, ezzel a gyalázatos bosszúval meg akarom őt sérteni.”

Természetesen a párbaj ezzel véget ért. „Abban a pillanatban – mondotta később az egyik párbajozó – hideg futott végig a hátamon. Nagyon elszégyelltem magam, hogy ez a jó barátom ilyen szélsőséges eszközhöz volt kénytelen nyúlni, és szívből megbocsátottam ellenfelemnek.”

Bátran és ügyesen bánt Domonkos a felnőttekkel is. Egyszer társaival iskolából épp hazafelé tartott, amikor egy kocsis szörnyű káromkodásba kezdett. Domonkos elébe állt és erőltetett mosollyal megkérdezte tőle, meg tudná-e mondani merre van a Szalézi Szent Ferenc Oratórium. Az pedig, a mosoly és a kedves szavak hatására kissé lehiggadva: – „Nem tudom, fiam, nagyon sajnálom.” – „Ó, ha ezt nem tetszik tudni, egy szívességet mégis megtenne-e a kedvemért?” – „Szívesen, mi lenne az?” És Domonkos egész közről, hogy senki más ne hallja: „Nagy örömet szerezne nekem azzal, ha nem káromolná mérgében az Istent.” Nem kellett több. A kocsis meghökkenve mondta: „Lásd, igazad van. Tudod, ez egy utálatos rossz szokás, de rajta leszek, hogy megjavuljak.”

A kolerajárvány

Abban az időben gyakori volt a kolera: 1854-ben Torino városában pusztított (a Krimi háborúból hazatérő csapatok hozták magukkal). A királyi család sietve hagyta el a fővárost. Don Bosco összehívta a fiúkat és tudomásukra hozta: „A polgármester felhívást intézett az elszántabb emberekhez. Ha valaki közületek úgy érzi, hogy tudna valamit tenni, velem jöhet a városba a kolerától sújtottak segítségére. Én a Szent Szűz nevében biztosítom, hogy titeket nem

fertőz meg e betegség... Voltak köztük nagyobb fiúk és szép csoportot alkottak a rászoruló ügyében. Abban az esztendőben Torino és környékén 2500 embert sújtott a járvány s közülük 1400 halt meg. Az Oratóriumban senki se betegedett meg.

A következő évben a nyári hónapokban újból felütötte fejét a baj, s a fiúkat újból mozgósították. Domonkos az elsők között jelentkezett. A járvány azonban hamar elcsitult. Nem volt szükség az oratóriumi fiúkra; ám elég volt a bátor gesztus e tizenhárom éves kisleány részéről.

A Szeplőtelen Szűz Társulata

Savio Domonkos története Don Bosco Oratóriumában olyan, mint a tésztát kelesztő csöppnyi kovászé: észrevétlenül lopakodik be, lassan-lassan átjárja és átalakítja az egészet. Domonkos személyes kibontakozása a többiekét is magával ragadja.

Ahogy megérkezett Torinóba, Domonkos jelentkezett Don Boscónál, és megismerkedett a falra felfüggesztett, pár latin szóba sűrített oratóriumi programmal: „Da mihi animas, coetera tolle!” („Add nekem a lelkeket, minden mást vegyél el tőlem!”) És felkiáltott: „Megértettem, itt nem pénzre megy az üzlet, hanem a lelkekre. Értem. Remélem, hogy az én lelkem is benne van ebben az üzletben.” Elfoglalja helyét az utoljára érkezők között. Don Bosco hamarosan feljegyzi róla: „Érkezése napjától kezdve kötelességét oly pontosan teljesítette, hogy nehezen lehetett felülmúlni. Nem mintha rendkívüli dolgokat tett volna, de mindenben pontos volt.”

Érkezése után negyven napra, 1854. december 8-án az egész Egyház ünnepe: IX. Piusz pápa kihirdeti a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját (hittételét). Domonkos aznap megújítja első áldozásakor tett elhatározásait írásban, hogy meg ne feledkezzék róla soha: „Jó elhatározások, amiket én, Savio Domonkos tettem 1849-ben, amikor elsőáldozó voltam:

1. Gyakran megyek majd gyónni és olyan gyakran áldozni, ahogy azt lelkiatyám tanácsolja.
2. A vásár- és ünnepnapokat meg fogom szentelni.
3. Jézus és Mária lesznek a barátaim.
4. Inkább meghalok, semhogy bűnt kövessék el.”

És szükségét érzi, hogy „tegyen valamit a Szűzanya tiszteletére”. De hamar akarja megtenni, mert attól tart, nem sok ideje lesz rá.

Valóban, csak két év és négy hónap marad a számára.

Segítsen, hogy szent lehessenek

A nyugalmat nem ismerő cselekvési vágyának: „tenni, de minél előbb”, egyik napon irányt szabott Don Bosco beszéde az életszentségről. Don Bosco nem fél hősies áldozatot kérni a fiúktól. Röviden ezt fejtegeti: Isten akarata, hogy szentek legyünk; ez könnyen elérhető; a szent nagy jutalomban részesül az égben. Azt is mondja, hogy az életszentség és a vidámság tökéletesen összefér.

Domonkos egy betűt sem felejt el soha Don Bosco szavaiból. Azokban a napokban szokatlanul elkomolyodik, annyira, hogy Don Bosco azt gondolja, rosszul van. Megállítja: „Domonkos, mi van veled, talán nem érzed jól magad?” – „Nem – hangzik a válasz – ellenkezőleg, valami jó érzés kínoz.”

És Domonkos egy sor akarom, akarok felsorolásba kezd. „Nagyon vágyódom és szükségét érzem, hogy szent lehessenek. Megértettem, hogy mindenki szent lehet amellet, hogy közben vidám marad. Határozottan szent akarok lenni. De nem tudom, mit és hogyan kell ezért tenni. Tessék már mondani, hogyan kezdjem el?” Erre Don Bosco határozott életprogramot adott neki, többek között: „Igyekezz jót tenni barátaiddal!”

1855. június 24-én, Don Bosco a nevenapján felszólítja a fiúkat, írja föl mindegyik egy lapra, milyen ajándékot szeretne kapni. Sokféle kérés jött elő. Volt, aki 100 kg mogyorós csokoládét kért! Domonkos ezt írta: „Segítsen, hogy szent lehessenek...” Don Bosco félrehívta és azt mondta neki: „Ajándékul megkapod az életszentség aranyszabályát. Jól figyelj ide! Első: a vidámság. Ami gyötör és nyugtalanít, az nem az Istentől jön. Második: teljesítsd iskolai és vallási kötelességeidet. Figyelj az iskolában, légy szorgalmas, fordíts gondot az imára. Ezt ne nagyravágyásból tedd, hanem Isten iránti szeretetből, hogy ember legyen belőled. Harmadik:

Igyekezz jót tenni barátaiddal. Segítsd őket mindig, még ha áldozatba kerül is. Ebben áll az egész életszentség.”

Ettől a naptól kezdve Domonkos nagyobb öntudattal lát neki a munkának társai között. Azokkal játszik, akikkel a többiek nem törődnek, a gyengébbeknek segít a tanulásban, beteg társainak gondját viseli. Számos kiváló fiú volt akkor az Oratóriumban: Michele Rua, Giovanni Cagliero, Giuseppe Bongioanni, Celestino Durando, Giovanni Bonetti... Tavasszal egy új ötlet motoszkál Domonkos fejében: összehívni a megbízhatóbbakat, közös erővel dolgozhatnak társaik között. Csupán arról van szó, hogy meg kell szervezni azt a munkát, amit egyenként mindegyikük már úgyis megtenne a jó ügy érdekében. A felnőttek mintájára ők is alapíthatnának egy Egyesületet, Társulatot. Mivel ő már gondolt arra, hogy „tenni fog valamit a Szűzanya tiszteletére”, talán jó lesz, ha Szeplőtelen Szűz Társulatának nevezi el.

Szóvá teszi a dolgot Don Bosco előtt és ő beleegyezik. Ugyanúgy a társai is. Megszületik tehát a Társulat. Egy kis válogatott, titkos baráti csoport, alig vannak tízen. Összetartanak, s igyekeznek másokat a jóra vinni. Hogy mi a teendő, az nem jelent problémát: mindig adódik rá számtalan alkalom, és végül ott van Don Bosco, majd ő irányít és tanácsot ad.

A mestermű

Domonkos gondolta el és kezdeményezte a Társulatot, de ő a kisebbek közé tartozott. Amikor a csoportnak kialakul az arculata és szervezkedni kezd, az elnöki tisztség a legidősebbre hárul, a húsz éves Rua Mihályra, aki már papi reverendát visel. A fiúk a szabadidőben jönnek össze, megbeszélik az elvégzett munkát, programot készítenek.

Egy évig a dolgok úgy nagyjából elég jól mennek, de egyre érzik, hogy alaposabb szervezésre van szükségük. Domonkos egy szabályzat gondolatát veti fel. Az indítványt mind elfogadják, és máris nekilátnak. Egy 21 cikkelyből álló szöveg készül. Ünnepeles „kötelezzük magunkat” kifejezést használnak. A végén nem felejtik el azt sem hozzátenni, hogy „bízunk Szűz Mária segítségével, hogy elhatározásuk mellett szilárdan kitartsanak, önmagukhoz szigorúak, másokhoz barátságosak és mindenben pontosak legyenek.”

A Szabályzatot bemutatják Don Boscónak, ő jóváhagyja, itt-ott javít is rajta. 1856. június 8-án a Társulat tagjai összegyűlnek a templomban a Mária-oltár előtt. Mindannyiuk nevében Domonkos felolvassa a Szabályzatot.

A csoport egyik főcélja: apostolkodás a társaik között, és barátságos viszony teremtése minden más emberrel. Az apostoli munkát szavakban kezdik, de mindenekelőtt a jó példából indulnak ki. Giovanni Cagliero később hozzáteszi: A Társulat egyik célja abban állt, hogy a rakoncátlanokat a jó ügynek megnyerjék. Domonkosra vonatkozólag azt állítja Don Bosco, hogy aki a szünetben megfigyelte, arra gondolhatott, hogy jobbára a rakoncátlanok barátságát kereste. De az apostolkodásban nem volt erőszakos, és soha senkit nem bosszantott vele. „Az életszentséget mi a vidámságban éljük (vagy keressük)”, mondotta egyik újonnan érkezett társának.

A Társulat döntő pillanatai a gyűlések, heti összejövetelek, ahol a tagok megtárgyalják a problémákat, beszámolnak az elvégzett munkáról és tervezgetnek. Ezeken a gyűléseken Domonkos elemében érzi magát. Giovanni Bonetti (akkori társa és később a Bollettino Salesiano, Szalézi Értesítő igazgatója) tanúskodik róla, hogy Domonkos „úgy beszélt, mint egy kis tudós. Az ő javaslatait mindig elfogadták.” Ezeken a gyűléseken Domonkos és társai megtudják, ki szorul segísége, kire kell ügyelni, hogy jobban viselkedjék. A Társulat tagjai tanulmányozzák az adott eseteket, megbeszélik, milyen módon érdemes közbelépni, megállapodnak abban, ki legyen kinek-kinek az őrangyala...

A Szeplőtelen Szűz Társulat Domonkos, a kis vezető mesterműve marad. Tizenhárom éves korában eszelte ki, egy évre rá nekifogott a szabályzatoknak. És milyen következményekhez vezetett? A kevéske kovász tovább erjesztette a tésztát, még Domonkos

halála után is. A Társulat tagjai közül, két év múlva, Don Bosco kiválasztja majd a szaléziak első csoportját.

Így születtek meg a szaléziak

Kevesen ismerik, milyen szerepe volt Domonkosnak és Társulatának a Szalézi Rend keletkezésében. Azokban az években Don Bosco munkatársai – az egyetlen pap, Don Vittorio Alasonatti személyétől eltekintve (akit az Isteni Gondviselés küldött) – csupán a fiúk voltak. Don Bosco lassan-lassan magához tudta őket kötni, mindig csak annyit követelt meg tőlük, amennyit fiatal koruk és elkötelezettségük megengedett. 1854. január 16-án (Domonkos csak a következő ősszel jön az Oratóriumba), Don Bosco 16-17 éves fiúkat gyűjtött össze a szobájában. Egyikük, Michele Rua, feljegyezte: „Azt a javaslatot kaptuk, hogy szeretetgyakorlatot végezzünk mások megsegítése érdekében, amire később ígéretet tehetünk; és, ha lehetséges lesz, és alkalmasnak látszik, Istennek majd fogadalmat teszünk. Attól az estétől kezdve szaléziaknak nevezték azokat, akik erre a gyakorlatra vállalkoztak.” A fogadalm gondolata éppen csak fölmerült, de szerzetesi életről valójában még nem volt szó.

Az alapító tagok

1859. december 9-én este (Domonkos már közel 3 éve a mennyországban van) Don Bosco ismét összehívja kis barátait. Számban megnövekedtek, tizenkilencen jönnek el. Az idő sürget: ez az első alkalom, hogy Don Bosco egy jövőendő szerzetes társaságról tesz említést. Azt mondja, hogy IX. Piusz pápa helyesli, eljött az ideje, meg kell kezdeni, s most rajtuk a sor, mondják meg, jelentkeznek-e a jövőendő Társaságba. Pár napon belül várja a választ. Éjszaka van, mire kijönnek Don Bosco szobájából.

Hideg van, de sokan nem tudják magukat elszánni az alvásra, föl-alá sétálnak, elgondolkoznak, kérdegetik egymást. „Don Bosco csupa barátot akar csinálni belőlünk!”. Giovanni Cagliero látszik a legizgatottabbnak. Egyszerre csak odalép egyik társához s kifakad: „Barát, vagy nem barát, nekem mindegy. Don Boscótól én nem tudok elszakadni!”. Már is ment és megírta felvételi kérelmét.

Kilenc nap múlva Don Bosco várja kis barátait: a meghívás, szokás szerint estére, Don Bosco szobájába szól. Tizenheten érkeznek: csak ketten maradtak le. Amikor a szobát elhagyják, már készen áll a Szalézi Társaság. Az előljáró Don Bosco, és tanácsosai a még felcserepedő fiatalok.

A két dátum: 1854 január és 1859 decembere között bontakozott ki Savio Domonkos Szeplőtelen Szűz Társulatának üdvös hatása a fiatalok javára.

A Szalézi Társaság tizenhét alapítójának névsorát megőrzi a jegyzőkönyv. De ismeretes a másik jegyzék is, a Szeplőtelen Szűz Társulat tagjainak a névsora. És nem véletlen: jórészt ugyanazok a nevek ismétlődnek. Amikor 1856-ban Domonkos a Szűzanya oltáránál a Szabályzatot felolvasta, tízen voltak. A következő hónapokban többen lettek, októberben már tizennégyen. E tizennégyből nyolc a szalézi alapító tag, kettő még nagyon fiatal, ezért csak később veszik fel szalézinak, egy másik, kispap lévén, elhagyja Don Boscót és egyházmegyes pap lesz. Csak ketten mennek haza, mert az Úr más pályára hívta őket. A tizennegyedik pedig, Domonkos, akkor már a mennyországban volt.

De ez még nem minden. A tizenhetes listán olyanok is vannak, akik 1856 októbere után lettek a Társulat tagjai. Így tehát – mindent összevetve – mondható, hogy az első szaléziak nagyrészt a Domonkos által alapított csoportból jöttek. A szaléziak történetének nagy tanulmányozója, Don Alberto Caviglia írja, hogy „a Szeplőtelen Szűz Társulata a Szalézi Társaság lelki bölcsőjének tekinthető.”

Úgy tesz, ahogy Don Bosco

Első találkozására alkalmával Don Bosco megkérdezte Domonkost: „Ha latin tanulmányaidat befejezed, mi akarsz lenni?” Domonkos habozás nélkül azt felelte: „Ha a jó Isten megsegít, pap szeretnék lenni.” És bizonyára Don Bosco mintájára lett volna pap belőle.

„Majd ha kispap leszek – mondotta bizalmasainak – elmegyek Mondonióba, összegyűjtöm a gyermekeket, megmagyarázom nekik a katekizmust, sok példát mesélek el nekik, és az életszentségre tanítom őket.”

De nem várta meg, hogy kispap legyen. A nyári szünidőben, meséli Don Bosco, „láttni lehetett, hogy körülvették őt a hozzá hasonló gyermekek, kisebbek is, nagyobbak is, és szívesen voltak a társaságában. Alkalmadtán apró ajándékokkal lepte meg őket, buzdította őket, figyeljenek a katekizmusból feltett kérdéseire és kifejtette, hogyan viselkedjenek. Ily módon finoman elérte, hogy becsben tartották a hitoktatást és eljártak a szentmisére is.”

Don Bosco azt is mondta, hogy Domonkos „előszeretettel azoknak a szenteknek az életét olvasta, akik különös módon a lelkek üdvéért fáradoztak. Szívesen beszélt a misszionáriusokról, akik messzi országokban dolgoznak, és ha már anyagilag nem tudta őket támogatni, mindennap imádkozott értük.” Talán egy jövő misszionáriusának eszménye lappangott benne?

Barátsága Istennel

Érdekes és kedves volt az a fogadtatás, amelyben Domonkos pici korában édesapját részesítette, amikor az a munkából hazaérkezett. Elébe futott, fogta a kezét, olykor a nyakába ugrott és azt mondta: „Édesapa, ugye nagyon fáradt vagy? Te annyit dolgozol értem, én pedig csak bosszúságot okozok neked. Imádkozni fogok, hogy a jó Isten neked egészséget adjon, engem pedig segítsen, hogy jó legyek.” E szavakkal kísérté haza. Majd széket keresett, hogy apja leüljön, s vele maradt, cirógatta. „Számomra ez – mondja az apja – nagy vigasztalást jelentett a sok munka közepette, és alig tudtam kivárni, hogy hazaérjek, és csókot nyomjak Domonkos arcára, mert szívből szerettem.”

Don Giovanni Zucca, a káplán, és Murialdóban Domonkos első tanítómestere mesélte: „Többször láttam a talán öt éves kisfiút, ahogy anyjával a templomba jött. Ha a templomot esetleg zárva találta, akkor egy érdekes jelenetnek voltam tanúja. Ahelyett, hogy futkározott volna, ahogy azt a kicsinyek szokták, a templom küszöbénél letérdelt, s lehajtott fejjel, kezét összetéve ájtatos imába merült, amíg a templomot ki nem nyitották.”

Barátsága Istennel, „ez a vele született erény” csak elmélyül elsőáldozása után, amit a káplán elég korán megengedett neki. Abból az alkalomból, hét éves korában írta le elhatározását: „Jézus és Mária lesznek a barátaim.”

Ismeretes Domonkosnak egy másik mondása, amit a róla készített képeken láthatunk: „Inkább meghalok, semhogy bünt kövessék el.” Ez a mondás Isten melletti mély és pozitív elköteleződésének csak előzménye és negatív megfogalmazása.

Mindkét elhatározását valószínű mások tanácsára tette. Ilyesmi, az akkori idők hagyományához híven, az elsőáldozás alkalmával gyakori volt. De Domonkosnál az a sajátos, hogy annyira élte, hogy életprogramja lett.

Végleges barátság

Azon a december 8-i estén, amikor a Szentatya Rómában kihirdette a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját, Domonkos, Don Bosco engedélyével elment a templomba és megállt a Szűzanya oltáránál. Megújította az első szentáldozáskor tett elhatározásait, és – ahogy Don Bosco tanúsítja – többször elismételte ezeket a szavakat: „Szűzanyám, neked adom a szívemet. Add, hogy mindig a tied maradjon. Jézus és Mária, legyetek mindig a barátaim. De inkább haljak meg, mintsem egyetlen bünt elkövessék.” Több volt ez egy imádságnál: a teljesen öntudatos cselekvés, határozott választás, egy végleges szövetség megkötése.

Hogy gyökeresen adta magát Istennek, az a szavak értelmezéséből is kitűnt. A fiúk egyes szavak magyarázatát keresték. Don Bosco egymás után megfejtette nekik.

Domonkos azt kérdezte, mit jelent az ő neve. „Domenico, Domonkos azt jelenti: az Úré.” Erre Domonkos fellelkedett: „Akkor hát igazam van, amikor azt kérem, hogy szent legyek? Tehát kell és akarom, hogy teljesen az Úré legyek, szent akarok lenni, addig nem nyugszom, amíg szent nem leszek”.

A szokatlan szórakozottság

Nem lehet néhány szóval elmondani, mit jelentett Domonkos számára az Eucharisztia. Domonkos Torino utcáin gyakran látta, hogy a betegekhez viszik a szent útravalót. Egyik nap esett az eső és szutykos volt minden. Domonkos nem törődött vele, letérdelt a sáros földre. Egyik társa megjegyezte, hogy nem kell ennyire túlozni, hisz mocskos lesz a térde is, a nadrágja is. Ő azonban nyugodtan válaszolt: „A térdem is meg a nadrágom is az Istené, az

Istennek pedig tisztelettel tartozunk. Amikor az ő közelében járok, kész vagyok nemcsak térdet hajtani, hanem őerte akár tűzbe is vetni magam.”

És amikor csak tehetett, igyekezett másokat is a tiszteletadásra készíteni: egyik alkalommal azt a katonát is, aki az Oltáriszentség átvonulásakor meg se moccant, ott állt mint a cövek. Domonkos előhúzott a zsebéből egy tiszta zsebkendőt, eléje terítette a földre.

Egyik nap, délután kettőkor híresztelni kezdik: Domonkos eltűnt az Oratóriumból. Reggelinél nem látták, az iskolából hiányzott, ebéden se volt. Beteget nem jelentett, az ágya érintetlen. Társai értesítik Don Boscót. Ő kissé elgondolkozik, majd mosoly fut át az arcán: „Menjete csak, gondolom, hol van.” Don Bosco bemegy a templomba és Domonkosot ott találja az oltár előtt. Nem mozdul, akár csak egy szobor, szemét a Tabernákulumra szegezi. Megszólítja, megrázza. A végén Domonkos hátrafordul, és csodálkozva kérdezi: „Vége már a misének?” Don Bosco az órára mutat: „Látod, már két óra.” Domonkos zavarában bocsánatot kér, hogy nem tartotta be a napirendet. Don Bosco a konyhára küldi: „Ha kérdezik, miért késél ennyit, mondd, hogy nekem voltál valamit elintézni.”

„Valami hasonló dolog, – mondja Don Bosco –, már máskor is történt vele. Ha ilyenkor megkérdeztem, mit csinált, miért késik el ennyire, ő egyszerűen azt mondta: «Jaj, megint az a szórakozottság fogott el. Ilyenkor elveszítem az imádság fonalát. Úgy tűnik, hogy annyira szép dolgot látok, s az órák pillanatok alatt elröppennek.»”

Különleges megbízatás

És ez még nem minden: Isten iránti bizalmában rendkívüli megbízatást kap. „Az egyik nap – ismét Don Bosco szólal meg –, szobámba lépett e szavakkal: «Jöjjön velem gyorsan! Lesz egy kis tennivalója.» Már korábbi esetekből meggyőződtem, hogy fontos dologról lehet szó, tehát beleegyeztem.”

Elhagyják az Oratóriumot és a sikátoros utcák felé indulnak. Betérnek egy kapuba, föl a harmadik emeletre, becsöngetnek. „Ide kell bemennie”, mondja Domonkos, s ezzel vissza is tér. Don Bosco egy haldokló családapa ágyánál találja magát, aki szentgyónásra várt. Épp időben jött, „hogyan a beteg elrendezze lelkiismereti dolgait”. Néhány nap múlva Don Bosco megkérdezte Domonkosot, hogyan jutott tudomására, hogy odafent egy haldokló beteg várja a papot. „Ő szomorúan csak rám nézett, én pedig nem faggattam tovább”, fejezi be óvatosan Don Bosco.

Egy másik alkalommal (a dátum is ismeretes: 1858. szeptember 8-án) egy kolerás asszony, mindenkitől elhagyottan a halálán van. Domonkos kimegy az Oratóriumból, be a mostani Via Cottolengo utcába, belép egy házba és kérdezi a háztulajdonostól: „Van-e itt egy kolerától sújtott valaki?” „Nincs – volt a válasz. – Hála Istennek, senki sem beteg.” – „De egy betegnek kell itt lennie.” A tulajdonos magyarázkodik, hogy talán elhibázta a házat és biztosra veszi, hogy mindenki egészséges, senki sem fekszik. Domonkos kilép az utcára, körülnéz, majd újból bemegy s határozottan mondja a tulajdonosnak: „Legyen szíves, nézzen utána, mert ebben a házban biztosan van egy beteg.” Elég nagy a ház, végigmennek a szobákon, benéznek a konyhába, a raktárhelyiségbe, semmi. Domonkos továbbra is kitart. „Nincs valami kamra, vagy padlásszoba?” Az ember a fejéhez ütött: „A kamra! Talán ott lenne a Maris néni?”

A szegény asszony a házban foglalatostkodott; késő estig szokott maradni. A tulajdonos kiadta neki a kamrát ott fenn. Maris néni ott tartotta a dolgait, étkezni is ott szokott. Felszaladnak és ott találják a szegény asszonyt összekuporodva, kolerától sújtottan küszködött a halállal. Elhívják mindjárt a plébánost, a szegény legalább a szentségek vigaszában részesülhet. A tulajdonos a ház egyik sarkában kérdezi magában: „Hát az a gyerek hogyan tudott erről?”

Feltette magának a kérdést Don Bosco is, és sokan mások, akik bizalmasan értesültek az esetről.

A mennyországba vágyik

Don Bosco megjegyzi: „Aki Domonkost megfigyelte külső magatartásában, mindent természetesnek talált és könnyen azt mondhatta róla, az Isten ilyennek teremtette. De akik közelről ismerték, azok tudják, hogy nem kis erőfeszítésbe került mindez. 1856 vége felé gyenge testalkata miatt a nagy erőfeszítés már sok lett a számára. Don Bosco megvizsgáltatja Francesco Vallauri orvossal és a következő diagnózist kapja: „A gyerek gyenge szervezete, a koraérett szellemi képessége, az állandó lelki feszültség, mint a reszelő, állandóan koptatja életerejét.” Don Bosco megkérdezi, milyen orvosság segítene rajta. Vallauri azt mondja, hogy abba kell hagynia a tanulást, levegőváltásra van szüksége, stb. De hozzáteszi: „A legjobb orvosság az lesz, ha engedik a mennyországba. Véleményem szerint erre már nagyon megérett.”

És így is volt. 1857. március 1-jén néhány napi pihenésre hazatért Mondonióba, 4-én ágynak esett. A falusi orvos állapotát súlyosnak találja: tüdőgyulladást feltételez, és négy nap alatt tízszer eret vág rajta. Valaki mondotta, hogy „az orvosi tudományt gyakorolják ugyan, de még nem fedezték fel”, és a mi esetünkben valóban így lehetett: Domonkosnak a vérvesztéssel minden ereje elszállt. Március 9-én az orvos, az utolsó érvágásnál azt mondja a szülőknek: „Helyben vagyunk, a bajt legyőztük.” De ahogy az orvos elment, Domonkos a Betegek szentségét kéri. „Most öröm fogott el, mondja, igaz, hogy hosszú utat kell tennem az örökkévalóságba, de Jézus lesz a társam, és ha velem van, mitől féljek?” És hozzáteszi: „Igen, Jézusom, Szűz Mária, most és mindörökké ti lesztek lelkem barátai.”

Estefelé – meséli Don Bosco –, úgy látszott, mintha kissé elaludt volna. De rövidesen felébredt és érthetően suttozta: „Édesapám, Isten veled! A plébános úr még azt akarta mondani... Ó, milyen szép, amit látok!” És e titokzatos szavakkal elszunnyadt. Az Úr Jézushoz és a Szűzanyához költözött, akiknek egész életét szentelte.

Hogyan lett a „bölcsők szentje”?

Don Bosco megírta Savio Domonkos életrajzát, de a következő epizódról nem tesz említést, talán fiatal olvasóira való tekintettel, vagy talán mert előre nem tudhatta annak következményét. Az alábbi eseményt Teréz, Domonkos húga, a család tizedik és utolsó gyermeke mesélte el. A szenttéavatási eljárás számára esküvel erősítette meg vallomását 1912-ben, majd 1915-ben. Teréz nem ismerte testvérét, Domonkost, mert az már halott volt, amikor ő a világra jött. De a családban mindig beszéltek a dologról; Teréz maga dicsekedett is vele, és megőrizte mint egy családi ereklyét.

Domonkos a másodszülött volt. Teréz csak Caterina és Raimonda nővérét ismerte, a fiúk közül pedig Giovanni és Guglielmino bátyját. Ám Maria Caterinát tartotta a legkedvesebbnek, és éppen az ő születésével kapcsolatos eseményről van szó.

1856. szeptember 12-én történt, hat hónappal Domonkos halála előtt. Azon a napon Domonkos jelentkezik Don Boscónál:

- Legyen szíves egy napra hazaengedni.
- Miért?
- Édesanyám beteg és a Szűzanya meg akarja gyógyítani.
- Honnan tudod?
- Én tudom.
- Megírták?
- Nem, de én tudom.

Don Bosco tudta már, hogy Domonkos titkokat szokott rejtegetni, nem is faggatta tovább.

- Hát jó, menjél. Tessék, itt az útiköltség.

Valóban, az édesanyja akkor várandós volt és helyzete váratlanul súlyosnak mutatkozott. Domonkos felül az utasokat szállító társaskocsiba, Castelnuovóban kiszáll, onnan gyalog indul Mondonióba. Buttigliera d'Asti felé befordulva találkozik édesapjával, aki orvosért rohan.

- Hová mégy Minot? (Ez Domonkos beceneve.)
- Édesanyámhoz.

Nem alkalmas az ilyen időpont egy fiúgyerek számára: az édesanyja súlyos állapotban van és vele együtt halálveszélyben a születendő kisbaba.

- Ne, most ne menjél! – mondja neki határozott hangon az apja.
- Nézz be előbb a nagymamához itt Ranellóban!

Domonkos azonban folytatja útját. Ez volt az egyetlen eset, hogy nem engedelmeskedett.

A titokzatos vállruha

A házban nagy a sürgés-forgás. A gyermekeket elvitték hazulról, a szomszédasszonyok jönnek-mennek. Meglepődnek, amikor Domonkos megjelenik, nem engedik oda, ne zavarja most az anyját. Ő pedig: „Tudom, hogy beteg, épp azért jöttem meglátogatni.” És máris szalad anyja szobájába. Anyja is meglepődik. „Hogy-hogy itt vagy, Minot? Nincs semmi bajom, csak most hagyjál, majd hívlak később.” „Jól van, megyek is, csak előbb egy puszit!” Nyakába ugrik, megcsókolja. Este már az Oratóriumban van.

De édesanyja mindjárt jobban érzi magát. Rá nemsokára megjön az apa az orvossal, és csodálkozva látják, hogy már minden rendben van, az édesanyja jól van, és mellette már ott a kisbaba, Maria Caterina. A szomszédasszonyok örömmel veszik körül. De egy váratlan, furcsa szalagot látnak a mama nyakában, rajta egy selyembe hajtott valami, olyan skapuláré-féle. „Biztosan Minot tette a nyakamra – mondja az édesanyja –, amikor meg akart ölelni engem.”

Az Oratóriumba érve Domonkos jelentkezett Don Boscónál. „Édesanyád hogy van?” „Már meggyógyult, a Szűzanya meggyógyította.”

Savio Teréz, amikor erről esküvel tanúskodott, a vállruha további történetét is elmondta. Édesanyja más kismamának is oda szokta adni, ha hozzá hasonló helyzetben voltak. A szerencsés kimenetelt égi beavatkozásnak, imameghallgatásnak tulajdonították. Maga Teréz is tapasztalta a segítséget. „Minden erőm elfogyott már, és gyógyulásra semmi remény. Elég volt, hogy ott legyen Mondonióból a vállruha, visszanyertem egészségemet, és az élet is visszajött.” Később, édesanyám halála után, még sokan kapták kölcsönbe, egyszer aztán a vállruhának nyoma veszett. Örökre eltűnt. Nagyon sajnálta. De az édesanyák és a kisgyermekek továbbra is folyamodtak Domonkoshoz és kérték közbenjárását. A boldoggáavatáshoz szükséges és elismert két csodatett épp két kisgyermek, a szenttéavatásnál pedig két édesanya megmagyarázhatatlan gyógyulása volt. Az olasz Bollettino Salesiano (Szalézi Értesítő) szerkesztőségébe még ma is érkeznek jelentések szentek közbenjárására történt csodás eseményekről. Három közül kettő Savio Domonkossal kapcsolatos, ő most is ellátogat egy-egy új élet születésén aggódó családhoz.

Savio Domonkos barátai

Alig múlt el két esztendő Domonkos halála után, és Don Bosco Valdoccóban a fiúk között osztogatni kezdte korán elhunyt társuk életrajzát. Atyához illő gyengédséggel ő maga írta meg. Domonkos barátai és társai számára leírhatatlan izgalmat jelentett. Rádöbbentek, milyen nagy dolog ott lenni az Oratóriumban, odáig vihetik, hogy könyvet is írhatnak róluk.

A könyvben saját magukról olvastak. Nemcsak a mindennapi életükről, hanem még saját szavaikra is rábukkantak: Don Bosco ugyanis összegyűjtötte mindazt, amit maguk a fiúk mondtak el, amikor Domonkosról emlékeztek. Rátaláltak arra a társukra, aki ott élt velük, akit szerettek, a jóbarátot, és olvasás közben Domonkost még jobban megismerték, mert a könyv eléjük tárta egész lelki gazdagságát. Előbb csak bizonyos szempontból ismerték, de most bepillantottak belső titkaiba is, és eddig ismeretlen eseményeket fedeztek fel. Új és erősebb vonzódást kezdtek érezni iránta, büszkén tekintettek rá, de zavarba is jöttek, hogy mellette mind eltörpülnek, ugyan hogyan jutnak el arra a magaslatra. Így hát ösztönözve érezték magukat a követésére.

Ezáltal Domonkos lassacskán sokezer fiú példaképe, lelki vezére lett az egész világon. Sok nevelő, több mint egy évszázada, nevelési gondjaiban rá hagyatkozik: az ő életét szemlélve a mai időkre is érvényes gyakorlati útmutatást talál.

A „Savio Klub”

Itt-ott ma is létesülnek egyesületek és mozgalmak tíz-tizennégy éves gyerekek számára az iskolákban és ifjúsági központokban, vagy oratóriumokban. A közelmúltban terjedt a „Savio Domonkos barátai” vagy inkább „Savio Klub” néven ismert mozgalom.

A fiúk azért tekintik példaképnek Domonkost, hogy mai élethelyzetnek megfelelő keresztény életeszmenyt valósítsanak meg. A nevelők a mozgalomban személyi és szociális képzésre látnak lehetőséget, a baráti kapcsolat, a lelki élet különféle formái által (mint az elmélkedés, az Úr Jézus és Szűz Mária iránti tisztelet sokféle gyakorlatával, bekapcsolódással az egyházi eseményekbe), és a saját környezetükben kifejtett kisebb-nagyobb szolgálatban. Így a gyűléseken, a játékban és egyéb tevékenységben életüket Domonkoséhoz igazítják és vele együtt megtapasztalják, mit jelent keresztény fiatalhoz illő módon élni.

„Savio Domonkos éppen olyan korú volt, mint most ti – mondotta Don Bosco az oratóriumbeli fiúknak az életrajz bevezető lapjain –, szőröstül-bőröstül hasonlított hozzátok, csak hát ő nálatok egy kicsit jobb volt, és jó példát tudott adni.”

Ezért lett hivatkozási alap a fiúk számára. Az ő nevével fémjelzett mozgalom az Egyház történetében egyedülálló ifjúsági mozgalom marad, mert egy fiú kezdeményezéséből indult el. Ő az a szent fiú, aki rávette az Egyházat, hogy a szentek hivatalos névsorában külön címmel tüntessék ki: a „serdülő szent ifjú” címmel.

Verne Gyula szóhasználatával ő a „tizenöt éves kapitány”. Helyesebben még annyi sem, mert annak is egy hónap híja volt.

Életrajzi adatai

1842. április 2. Domenico Giuseppe Savio megszületik Riva di Chieriben. Apja Carlo Savio, anyja Rosa Brigida Agagliate. Apja földműves, majd a kovácmesterséget űzi. Anyja varrónő. Domonkost már születése napján megkeresztelik.
1844. A család Murialdóba, Don Bosco szülőhelyének közelébe költözik.
1849. április 8. Húsvét ünnepén Domonkos elsőáldozáshoz járul.
1853. A Savio család Mondonióba költözik.
1854. október 2. Domonkos első találkozása Don Boscóval.
1854. október 29. Domonkos Don Bosco növendéke lesz a Valdocco városnegyedben létesített Szalézi Szent Ferenc Oratóriumban.
- 1855 tavasza. Don Bosco beszéde az életszentségről.
1856. június 8. Domonkos ifjúsági Egyesületet alapít, a Szeplőtelen Szűz Társulatát.
1856. szeptember 12. Domonkos meglátogatja (és meggyógyítja) édesanyját.
1857. március 1. Domonkos betegen hazamegy Mondonióba, ahol március 9-én meghal.
1954. június 12. XII. Piusz pápa Domonkost szentté avatja.

A Szalézi Család Magyarországon

Szalézi Tartományfőnökség
1044 BUDAPEST Újpest
Aschner Lipót tér 10.
Telefon: (1) 169-3817

Bosco Szent János Plébánia
2660 BALASSAGYARMAT
Kossuth Lajos u. 41.
Telefon: (35) 313-693

Jézus Szíve Plébánia
3672 BORSODNÁDASD
Kossuth L. u. 22.
Telefon: (30) 452-395

Don Bosco Speciális Szakiskola
3700 KAZINCBARCIKA
Illyés Gyula út 1.
Telefon: (48) 311-574

Szent István Plébánia
1045 BUDAPEST
Clarisseum
Zichy Mihály u. 30.
Telefon: (1) 169-1904

Majtényi László Szalézi Ház
1125 BUDAPEST
Felső-Svábhegyi út 12.
Telefon: (1) 201-0979

Szalézi Rendház – Ifjúsági központ
1032 BUDAPEST Óbuda
Bécsi út 175.
Telefon: (1) 168-6027

Szent István Plébánia
1185 BUDAPEST Pestszentlőrinc
Tátrafüred tér 15.
Telefon: (1) 292-1407

Segítő Szűz Mária Lelkészség
9200 MOSONMAGYARÓVÁR
Csaba u. 1.
Telefon és fax: (96) 214-701

PÉLIFÖLD-SZENTKERESZT

Kegyhely

Cím: 2533 BAJÓT

Telefon: (33) 355-800

Szalézi Rendház Noviciátus

9700 SZOMBATHELY

Táncsics Mihály u. 44.

Telefon és fax: (94) 315-028

Segítő Szűz Mária Leányai

(Don Bosco Nővérek) FMA

Sr. Roboz Etelka

1029 Budapest

Templom köz 1.

Telefon: (1) 176-5454

Sr. DE FELETTI Italia

2146 Mogyoród

Dózsa György út 37-39.